

KENT ORMANCILIĞI

GİRİŞ

PROF. DR. İBRAHİM TURNA 2017 TRABZON

GİRİŞ

- ***Dünyada yaşanan değişim ve gelişim süreci ile ülkemizdeki ekonomik ve sosyal gelişmeler insanımızın kentsel yeşil alanlardan beklentilerini değiştirmiş ve çeşitlendirmiştir. Günümüzde toplumun bu taleplerdeki değişimine paralel olarak çok çeşitli yeşillendirme çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. Ancak bu çalışmaların yapıldığı yeşil alanların ekolojik, ekonomik ve sosyal değerleri giderek daha da önemli hale gelmiştir.***
- Ormancılık, genellikle kentsel alanların dışındaki doğal yeşil alanlar içerisindeki alanlarda gerçekleştirilmektedir. Ormanlık alanlardaki ormancılık faaliyetlerinde odun dışında çok çeşitli fonksiyonlar da dikkate alınmaktadır. Bunlardan birisi de **rekreasyon** amacı yani **estetiklik** olup kırsal peyzaj olarak da isimlendirilmektedir.
- **Kırsal peyzajın gün geçtikçe artan önemine karşılık, kentsel alanlardaki artan hava kirliliği, iklim değişikliği ve şehirleşme baskısı, gibi özellikler nedeniyle kent içi ve çevresindeki yeşil alanlar bozulmakta yada yok edilmektedir.**
- Dolayısıyla kentsel alanlar içerisindeki yeşil alanların önemi dikkat çekici bir şekilde giderek artmaktadır. Son yıllarda "**Sürdürülebilir Orman Yönetimi**"ni hedefleyen uluslar arası ormancılık sürecinde de ormanların ekolojik, ekonomik ve sosyal işlevlerini dengelemek ve geliştirmek için yoğun çaba sarf edilmekte, yeşil alanların devamlılığı üzerinde durulmaktadır.

KENTSEL YEŞİL ALNALAR

- Dünyanın çok büyük bir bölümünde kentleşme oranı artmakta ve halkın büyük bir kısmı kentlerde yada kasabalarda yaşamaktadır. Bu durum kentlerde yeşil alanlar üzerine olan baskıyı artırmaktadır.
- 1900 yılında dünya nüfusunun yalnızca %9'u kentlerde yaşamını sürdürürken bu değer **1980'lerde %40'a**, 2000 yılında **%50'ye** çıkmıştır. 2025 yılında da **%60** olması düşünülmektedir. Gelişmiş ülkelerde nüfusun %80-90'ı kentlerde yaşarken, geri kalmış ülkelerde yalnızca %20'dir. Bu değer **Avrupa birliği ülkelerinde** ise yaklaşık **%85** oranındadır.

Gelişmiş ülkelerde yeşil alanlar (Münih, Tokyo, Montreal ve Pekin)

- Avrupa kentlerindeki yeşil alanlar üzerinde yapılan bir araştırmaya göre de yeşil alan miktarları ile kentler arasında önemli farklılıkların olduğu belirlenmiştir.
- Avrupa'da yeşil alanların kapladığı alanlar bazı kentlerde %5 iken, bazı kentlerde %60'lara kadar çıkmaktadır.
- Avrupa kentlerinde yeşil alan miktarı ort.%30 civarındadır.
- Kişi başına düşen yeşil alan miktarları 6-7000 m² arasında değişmektedir. Büyük oranlı bu farklılığın ana nedeni kentlerdeki yeşil alan miktarlarının birbirinden önemli farklılıklar göstermesinden kaynaklanmaktadır. Örn. İspanya'nın Madrid kentinin %5'i yeşil alanlarla kaplı iken Slovenya'nın Bratislava kentinin %60'ı yeşil alandır. Benzer şekilde kent alanlarının oranı İngiltere'de yaklaşık %15, Belçika'da %9, Atina (Yunanistan)'da %4, Budapeşte (Macaristan)'de %53, Hollanda'da ise %19-22 (228 m²/kişi) arasında değişim gösterdiği anlaşılmaktadır (Konijnendijk, 2003).

ŞEHİR	Nüfus	Yeşil alan / kişi (m ²)
Rennes	206.604	25.27
Ljubljana	255.115	25.97
Rotterdam	615.752	28.30
Bern	125.681	30.51
Montpellier	255.080	33.00
Berlin	3.501.872	37.84
Dublin	525.383	40.00
Victoria-Gasteiz	242.223	20.00
Genoa	606.070	49.39
Antwerp	493.517	51.50
Curitiba (Brezilya)	1.764.540	52.00
Nantes	283.025	57.00
Alphen Van Den Rijn	72.674	57.15
Budapeşte	1.740.041	61.80
Krakow	756.666	65.45
Lodz	750.125	65.60
Warsaw	1.716.855	68.49
Leipzig	535.16	93.65
Helsinki	600.551	102.86
Zürich	376.088	111.91
Marsilya	850.602	118.22
Viyana	1.598.626	125.44
Espoo	250.511	140.00
Edinburg	477.660	144.59
Buenos Aires	2.891.082	1.90
Tokyo	13.222.760	3.00
Istanbul	13.483.052	5.00
Barcelona	1.621.537	5.60
Malaga	568.305	7.79
Santiago (Chile)	6.026.797	10.00
Sarayevo	321.000	11.00
Toronto	2.615.060	12.60
Salzburg	148.521	13.44
Madrid	3.284.110	14.00
Turin	905.352	19.44
Birmingham	992.400	20.00
New York	8.244.910	23.10

Kişi başına düşen yeşil alan miktarı 26 m² ve üzeri olan bazı şehirler

Dünyanın değişik bölge, ülke ve şehirlerindeki kişi başına düşen yeşil alan miktarları

BÖLGE/ÜLKE /ŞEHİR	TAHMİNİ KETSEL YEŞİL ALAN MİKTARI
Avrupa	386 şehirde yapılan çalışmada tahmini ort. % 18 ormanlık alanı kaplanmakta, diğer bir çalışmada 26 büyük Avrupa ülkesi içerisinde ortalama % 18,5 kaplanmakta, kısaca kişi başına 104 m ² /kişi düşmektedir.
Fransa/Paris	Paris'in Greater bölgesinde kişi başına yaklaşık 80 m ² /kişi yeşil alan düşmektedir.
Hollanda	22 büyük Hollanda şehrinin ort. %19'u bu da kişi başına yaklaşık 228 m ² /kişi.
Avustralya/ Canberra	Yaklaşık 24 milyon m ² alanın kişi başına 80 m ² /kişi yeşil alan düşmektedir.
ABD	Ort. %27 yeşil alan miktarın da kişi başına 32 m ² /kişi düşmektedir.
Çin/Nanjing /Wuhan	Çin şehrini ort. %32.5 yeşil alanla kaplı. Bu Nanjing ve Wuhan gibi şehirlerde sırasıyla 44.3 m ² /kişi ve 10,3 m ² /kişidir.
Hong Kong	Ort. %1.8 yeşil alan, 3 m ² / kişi.
Singapur	Ort. % 17,8 yeşil alan, 7.5 m ² /kişi.
Hindistan/ Delhi	Ort. %20'si yeşil alanlarla kaplı, 21 m ² /kişi.
Hindistan/ Chandigarh	Ort. %35,7'si ağaçlık alanlarla kaplı, 55 m ² /kişi.

Kentsel yeşil alan miktarlarındaki değişim (m²/ kişi)

ŞEHİR	Kentsel yeşil alan miktarı (m ² / kişi)		
	2000	2004	2008
Torino	15.8	19.6	20.4
Milano	13.7	15.3	16.2
Verona	46.9	53.0	64.0
Venezia	27.8	30.6	37.0
Genova	38.8	41.1	40.9
Bologna	33.1	34.5	36.6
Firenze	19.6	20.3	20.7
Roma	132.6	139.4	131.7
Napoli	27.7	27.9	29.1
Bari	13.8	14.2	14.3
Palermo	62.1	72.9	76.0
Messina	7.7	8.1	8.2
Catania	62.6	68.6	72.6
İtalya	88.4	93.7	93.6

- Ülkemizin demografik yapısına bakıldığında 1970–2000 nüfus sayımına göre şehir nüfusunun %38'den %65'e çıktığı, yine nüfusumuzun %44'ünün il merkezlerinde, ilçe ve beldelerdekilerle birlikte %70'lere çıktığı anlaşılmaktadır.
- 1960 yılında nüfusun %60 olan şehir nüfusu, 2000 yılında %65'e çıkmıştır. Bu değer 2025 yılında %89'e çıkması beklenmektedir (Atmış vd. 2007, Atmış 2004). Örneğin Trabzon'da kentsel nüfusun oranı 1960 da %42 iken 2000 yılında %50 olduğu belirtilmektedir.
- Hızlı nüfus artışına paralel olarak hızlı, düzensiz ve plansız kentleşmenin ortaya çıkardığı sorunlar, diğer taraftan hava kirliliği, gürültü ve trafik gibi olumsuzluklar, insanların beden ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyen faktörlerin başında yer almıştır.

Sanayi toplumuna geçiş sürecini yaşayan ülkemizde hızlı kentleşmenin sonucu çevre kirliliği artmakta, kişi başına düşen yeşil alan miktarı azalmakta, yeşile özlem artmaktadır. Bu durum her geçen gün artarak devam etmektedir. Gelişmiş ülkelerde kişi başına düşen yeşil alan miktarı **25–30 m²** iken bu değer ülkemiz kentlerinde ort. 1–9 m² arasında değişmektedir.

- Dünya sağlık örgütünün yapmış olduğu bir araştırmada sağlıklı bir toplum için kişi başına **en az 9 m² yeşil alan** düşmesi önerilmektedir.

Isparta kentindeki kişi başına düşen yeşil alan miktarı 2001 yılında 1.9 m² iken 2003 de 2.7 m², 2007 de 5.4 m² ve **2008 yılında ise 6.03 m²** olarak tespit edilmiştir. Bir başka araştırmada Isparta kenti için mevcut düzenlenmiş açık yeşil alanlar (kent ve mahalle parkları, çocuk bahçeleri ve oyun alanları) ile yol, cadde, meydan ve mezarlık alanları yanı sıra düzenlenmemiş veya potansiyel yeşil alanlarda dikkate alındığında kişi başına düşen yeşil alan miktarının **en az 14.6 m²** olduğu ileri sürülmektedir.

Açık-yeşil alanların ölçütleri ve kullanım yerleri

Açık-Yeşil Alanlar	Alan (Da) Min- opt.	Kullanım yeri
Çocuk Bahçeleri	2-6	Tek olarak oyun alanları, mahalle, semt ve kent parkları, özel bahçeler içinde
Çocuk oyun alanları	8-20	Mahalle ve kent parkları, okul bahçelerinde
Spor Alanları	40-60	Tek veya semt parkları içinde
Mahalle parkları	20-40	Tek veya semt parkları içinde
Semt parkları	200-400	Tek veya semt parkları içinde
Kent parkları	400-1000	Kent rekreasyon dokusu içinde ana rekreasyon alanı olarak
Yöre parkları ve Mesire yerleri	1000-2000	Kent yakın çevresinde 30 dakikalık araba sürüş mesafesinde
Bölge parkları	3000-4000	Kent uzak çevresinde 1-2 saatlik araba sürüş mesafesinde

Kentsel açık yeşil alanlar dikkate alındığında kişi başına düşen yeşil alan miktarları Erzurum'da 0.9, Erzincan'da 4.25, İzmir'de 2.6, Ankara'da 8.27, Edirne'de 0.7, Aydın'da 0.34 ve Kars'ta ise 1.02 m²/kişi olarak belirlenmiştir (Demircioğlu 2001). Bu rakamlara kamu kurumlarına ait yeşil alanlar (Üniversite, Askeri tesisler, vb.) dahil edildiğinde oranlar daha da yükselecektir. Kentlerimiz arasındaki farklılıkların bir nedeni de kent nüfusu ile ilgilidir. Nitekim ormanlık alan miktarı oldukça yüksek (%60) olan İstanbul ilinde kişi başına düşen yeşil alan miktarı ise 1.13 m² olarak hesaplanmıştır. Zira kent ülke nüfusunun yaklaşık %15'inden fazlasını oluşturmakta olup hızlı nüfus artışı ile birlikte yeşil alan miktarında azalmalar görülmektedir.

- KYA çok çeşitli faydaları nedeniyle gittikçe artan duyarlılık söz konusudur. Bunun bir sonucu olarak ilgili Bakanlık, kentlerimizde yaşayan insanlarımızın kent yaşamının stresinden uzak, doğayla iç içe yaşaması, orman gerçeğini yakından tanınması, doğal ortamlarda dinlenmesini sağlamak amacıyla ormanları kent insanının hizmetine sunmak amacıyla “**Her İlde Bir Kent Ormanı**” projesini uygulamaya koymuştur. Bu projelerle toplum ihtiyaçlarından kaynaklanan “**kent ormancılığı**” kavramı, şehir plancılarının ve yönetiminin önemli bir unsuru haline gelmiştir.

Kent içi ve çevresinde yer alan yeşil alanlar kentsel yaşam kalitesini artırmaktadır. Bilindiği gibi bu çeşit yeşil alanlar doğal ve genellikle yapay olarak tesis edilmektedir. Son dönemlerde kent çevresindeki **yeşil kuşak ağaçlandırmaları** adı altında yapılmış ormanlık alanlarda estetik, psikolojik ve ekolojik işlevleri ile ekonomik öneminden ziyade kent insanına hizmet eder konuma getirilmeye çalışılmaktadır.

1985 yılında çıkarılan İmar yönetmeliğinde, özellikle ayrık nizam yapı alanlarındaki uygulamalarda, **binanın oturduğu sahanın dışında kalan alanın asgari %30'unun** ağaç ve ağaççıklarla yeşillendirilmesi zorunluluğu getirilmiştir. **Benzer şekilde belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde kişi başına düşen yeşil alan miktarı ise 10 m² dir.**

KENTLER İÇİN GÜZELLİK, ESTETİK, FERAHLIK VE CANLILIK MEYDANA GETİREN KENT AĞAÇLARI VE YEŞİL ALANLAR; KENT İNSANI İÇİN SAĞLIK, HUZUR, YAŞAMA SEVİNCİ, MUTLULUK, TABİATTAN KOPMAMA VE BİR ÖLÇÜDE DE TABİATLA İÇ İÇE YAŞAMA DEMEKTİR. KENT İÇİ VE ÇEVRESİNDEKİ YEŞİL ALANLAR BAŞTA KENT ORMANLARI OLMAK ÜZERE KENT İNSANININ YENİ AKCİĞERLERİ OLMAKTADIR.

- Tarihi süreçte kentleşmenin olduğu yerler ya yeşil alanlar içerisinde kurulmuşlar ya da bunların korunması altında tesis edilmişlerdir. Doğası gereği yeşil alan (orman) olmayan yerleşim yerleri de, şehirlerin kurulması ile parkların, bahçelerin tesisi, şehir korulukları, mezarlıklar, vb. yeşil alanlar oluşturularak kentsel alanların oranı artırılmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla kentsel alanların daha da yaşanabilir olması sağlanmaktadır.
- Gerçekten bugün şehirlere havadan ya da uydudan bakıldığında adeta ağaçlar arasına yuvalanmış bir manzara oluşturduğunu görürüz. Fakat yerden bakıldığında görünüm daha farklıdır. Yeşil örtü bölük pörçük oraya buraya dağılmış bir görünüm arz eder; pek az kimse ise buraları yeşil alan olarak tanımlayabilecek konumdadır. Bu durum özellikle gelişmiş ülke kentlerinde rahatlıkla görülebilmekte (Şekil 2), ülkemiz kentlerinde ise bu çeşit manzaralara çok az ya da hiç rastlanılmamaktadır.

GELİŞMİŞ ÜLKE KENTLERİNDE KENT İÇİ YEŞİL ALANLAR (PEKİN VE MÜNİH)

Avrupa ve Türkiye’de kent içi yeŒil alanlar (Münih ve Trabzon)

KENTSEL YEŞİL ALAN KAVRAMI ÜLKEMİZ KENTLERİNİN BİRÇÖĞÜNDA SÖZ KONUSU DEĞİLDİR. ZİRA ÜLKEMİZ ŞEHİR PLANLAMACILARI VE YEREL YÖNETİMLER YEŞİL ALAN OLGUSUNU YENİ YENİ KAVRAMAYA BAŞLAMIŞTIR. “YEŞİL ŞEHİRCİLİK” KAVRAMI BÜYÜK HALK TOPLULUKLARINCA BENİMSENMEYE BAŞLANMIŞTIR. BUNUN BİR SONUCU OLARAK BİRÇOK KENTTE YEREL YÖNETİMLER YEŞİL ALAN TESİSİ YOLUNA GİTMEKTE, KENT İÇİ PARK-BAHÇE, YOL VE KONUT ÇEVRELERİNDE ÇOK SAYIDA BİTKİLENDİRME ÇALIŞMALARINA DEVAM ETMEKTEDİR. ANCAK ÇOK BÜYÜK HATALAR YAPILMAKTA OLUP, BAZI YERLERDE YEŞİL ALAN İÇİN UYGUN VEYA YETERLİ ALAN BULMAK İMKÂNSIZ HALE GELMİŞTİR.

Kentler için güzellik, estetik, ferahlık ve canlılık meydana getiren kent ağaçları ve yeşil alanlar; kentli için sağlık, huzur, yaşama sevinci, mutluluk, tabiattan kopmama ve bir ölçüde de tabiatla iç içe yaşama demektir.

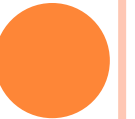
İstanbul'da yol ağaçlandırmalarına örnek teşkil edebilecek en önemli çalışmalar ise 1856 yıllarında Dolmabahçe-Beşiktaş yolu, ikinci yol 1870 yıllarında Beykoz-Abrahampaşa Korusu, üçüncü yol ise 1873 yılında uygulanan Büyükdere ve Belgrad Ormanı arasında uygulanmıştır (Londra Çınarı (*Platanus x acerifolia*) tüm fidan materyalinin İtalya'dan getirilmiştir.

- Bu dönemde İstanbul Halkalı'da (1892) *Halepçanı, Servi, Karaçam, Mazı, Sedir, Dişbudak* türleri ile büyük bir kent koruluğu kurulmuştur. Yine 1916'da İstanbul'da Haliç'in sahilinde ve yamaçlarında bugün de mevcudiyetini koruyan bir *Fıstıkçanı* koruluğu kurulmuştur. Bu çalışmalar aşama aşama İstanbul'un diğer kesimlerine yaygınlaştırılmıştır.
- İstanbul'da bu süreçte gerçekleştirilmiş bitkilendirme ve düzenlemelerin etüt ve envanteri 1990-1994 yılları arasında yapılmış ve İstanbul'da **902 adet egzotik** ağaç ve çalı taksonu saptanmıştır. Bu sayı İstanbul'daki bitki türü zenginliği ve çeşitliliği açısından önemlidir. Bu bitkilerden **285 adedi tek veya ender** olarak İstanbul'da kullanılan bitkilerdir.

Trabzon-Ortahisar/ Zağnos vadisi kentsel dönüşüm projesi (URL-2)

Kent Ormanı

- Şehirlerdeki bütün park, bahçeler, yol (alle) ağaçları, kamu binaları çevresindeki ağaçlar, özel ve devlete ait mülklerdeki ağaç veya ağaç toplulukları, doğal ormanlardan kalan korular ve yapay olarak kurulan park, bahçe ve ormanlar hep **“kent ormanı”** ve **“kent ağacı”** kavramı içinde yer alır.
- Basit manada kent ormanı, şehirler içinde ve çevresindeki bütün odunsu bitkileri kapsar. Parklar kent ormanları içinde orman tarifine en uygun üniteleri oluştururlar.

Daha basit bir ifadeyle, kentler içinde ve yakın çevresindeki bütün otsu ve odunsu bitkiler ile bunların kapladığı alanlar kent ormanı kavramı içerisindedir.

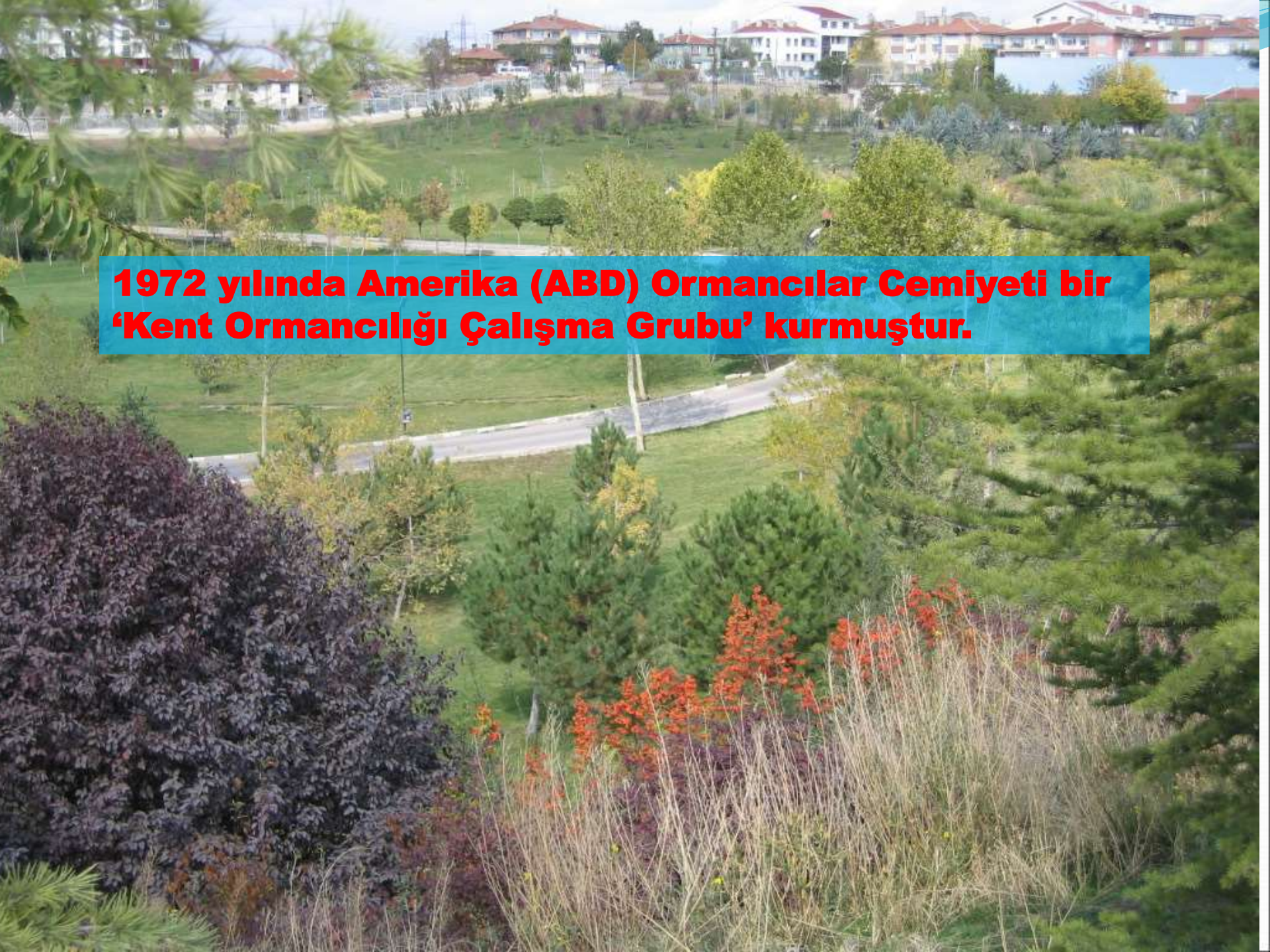
Bu kavram içerisinde; park ve bahçeler, doğal ve yapay ormanlar, korular, mezarlıklar, cadde ve yol ağaçlandırmaları, özel ve tüzel kişilere ait her türlü yeşil alanlar, vb. sayılabilir.

“Kent ormancılığı” kavramı ilk kez 1965 yılında Toronto üniv. yerel yönetim ağaçlandırmalarının başarı ve başarısızlıkları üzerine yapılan bir çalışmada kullanılmıştır.

1971 yılında Florida Parlamentosu ülke ormanları kanununa “ağaçların ve ilgili bitki topluluklarının uygun kullanımı aracılığıyla kent ve kent yakını alanlarda çekici ve sağlıklı bir çevrenin yaratılmasıyla bu alanların güzelliklerinin geliştirilmesi” ifadesini eklemiştir.

1972 yılında Amerika (ABD) Ormancular Cemiyeti bir 'Kent Ormancılığı Çalışma Grubu' kurmuştur.

Basit bir şekilde kent ormancılığını kentsel bir toplumda “bütün ormanlar kent ormanıdır” şeklinde değerlendirmiştir

**1972 Amerikan Ormancılar birliğinin yaptığı tanımlamada ise;
“kent ormancılığı, kent toplumlarının psikolojik, sosyal ve ekonomik rahatlığına mevcut ve potansiyel katkıları için ağaçların yönetimini ve yetiştirilmesini amaç edinen, ormancılığın uzmanlaşmış bir dalıdır.**

•‘**Kent ormancılığı, özellikli bir branştır ki, amacı, kent halkının psikolojik, sosyolojik ve ekonomik refahı için, ağaç, ağaççık, çalı vb. yetiştirmek ve planlamaktır**’.

En geniş anlamda kent ormancılığı yerel yönetim boşaltım havzaları ve atık dönüşümler, yaban hayatı doğal ortamları, açık hava rekreasyon imkanları, peyzaj düzenlemeleri, ağaçların genel olarak korunması ve hammadde olarak odun ürünlerini içeren çok yönlü bir yönetim sistemini içerir”.

- **1978 yılındaki Amerika'da ormancılıkla ilgili yasada kent ormancılığı, "kent ve toplum ormanları kentte yaşayanların yaşam kalitelerini geliştirir, konut ve ticari alanların ekonomik değerini arttırır, hava kalitesin düzenler, karbon dioksit birikimini azaltır, kent alanlarına sıcak havanın etkisini azaltır ve toplumun düşünce ve sosyal rahatlığına katkıda bulunur."**

• **FAO ya göre ise;** kent ormancılığı kent toplumunun psikolojik, sosyal ve ekonomik refahını sağladığı katkılarından dolayı ağaçların yönetilmesidir. Kent ormancılığı insanların yaşadığı yerlerdeki ağaçlık alanlar, ağaç grupları ve tek tek bulunan ağaç ile ilgilenir. Bu durum, ağaçların çeşitli yarar ve orunlarının meydana geldiği alanlarda birden çok doğal ortamı (yolları, parkları, sahipsiz ortamları, vb.) içeren kentsel alanlar için çok yönlüdür.

• **1988 de yapılan bir tanımlamada ise, kent ormancılığı, “kent sakinleri için birçok çevresel ve sosyal yararların korunma altına alınması amacıyla kentlerdeki ağaçların yetiştirilme, bakım ve yönetimiyle bütünleşmiş kapsamlı bir kent yaklaşımı” olarak değerlendirilmiştir.**

1993 ‘de, “kent ormancılığı genel ormancılığın özel bir dalıdır. Ve kent toplumunun psikolojik, sosyolojik ve ekonomik rahatlığına ağaçların mevcut ve potansiyel katkıları için bu ağaçların yönetimi ve bakımını kendine amaç edinmiştir. Ağaçların katkıları, çevreye rekreasyonel ve genel rahatlatıcı özellikleri katar, kapsamlı iyileştirici etkilerini içerir.” Şeklinde tanımlanmıştır.

- Aynı yıl, “kent ormancılığı, insanlara ekonomik, çevresel, sosyal ve toplumsal sağlık açısından sağlanan yararlar için kent içindeki ve çevresindeki ağaçların, ormanların, yeşil alanların ve bu alanlarla ilgili kaynakların sürdürülebilir planlama, bitkilendirme, koruma ve bakım çalışmalarıdır.”

- **1991’de “kent ormancılığı, kent alanlarında özel olarak değil genel olarak bulunan ağaçları içine alan bütün tipik aktiviteleri kapsamaktadır” ifadesini kullanmıştır. Tanım geniş boyutlu, tüm bir kent ağaç popülâsyonunun yönetimini içine almaktadır.**

• 1994 de "sürdürülebilir kent ormancılığı" konusuna farklı bir bakış açısı getirilmiş, kent ormancılığına ormancılık ve arborikültür bilimi ve çalışmalarını bir bileşimi olarak yaklaşmıştır. Burada; kent ormancılığı, ekolojik, sosyal ve ekonomik sürdürülebilirlik amacıyla kent orman peyzajının içinde veya yakınındaki kamu ve özel alanların planlanması ve yeterli olacak şekilde yönetilmesi olarak tanımlanmıştır.

IUFRO ise, kent ormancılığı, kent içi ve çevresindeki ağaçların kent toplumuna sağladığı psikolojik, sosyolojik, ekonomik ve estetik yararlar göz önünde tutularak ağaç ve orman kaynaklarının sanatsal, bilimsel ve teknolojik bir yönetim biçimi sergileyen yaklaşımdır.

1999 ve 2000 yıllarında kent ormancılığı, kent içinde veya kent yakınında bulunan ağaçlar ile orman topluluklarının rahatlatıcı değerleriyle birlikte planlanması, tasarlanması, kurulması ve yönetilmesi olarak tanımlanmıştır.

Burada ormancılık, peyzaj mimarlığı ve peyzaj ekolojisinin kent ormancılığı araştırmalarında payı olan başlıca disiplinlerdir.

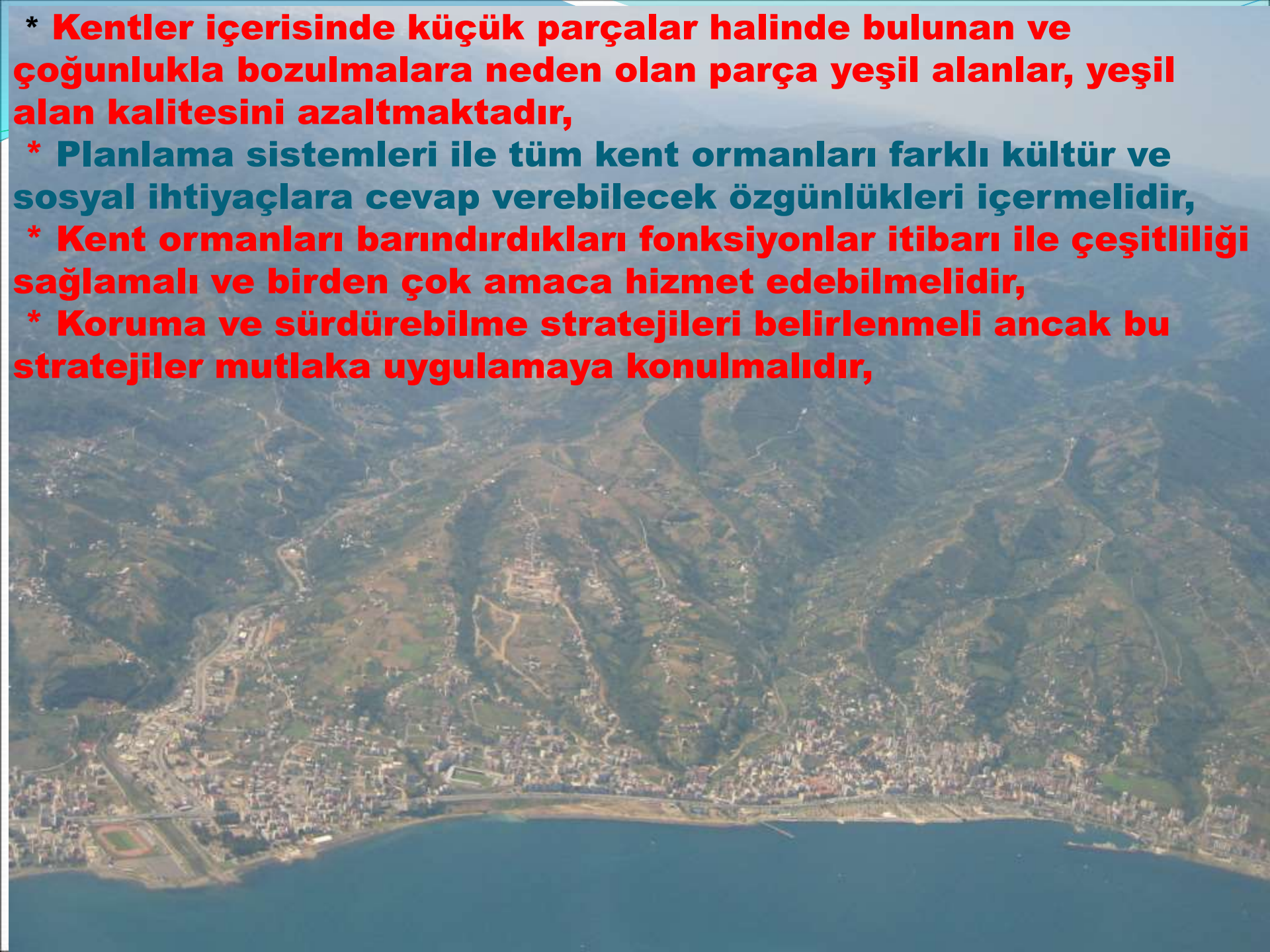

• **Kentsel yeşil alanlar içerisinde önemli bir yere sahip olan kent ormanları hakkındaki çok sayıda ve çeşitte tanımların büyük bir kısmı yabancı kaynaklı olup bir birliktelik de yoktur. Dolayısıyla kent ormanı yerine kentsel yeşil alanlar denmesinin daha uygun olacağı düşünülmüştür.**

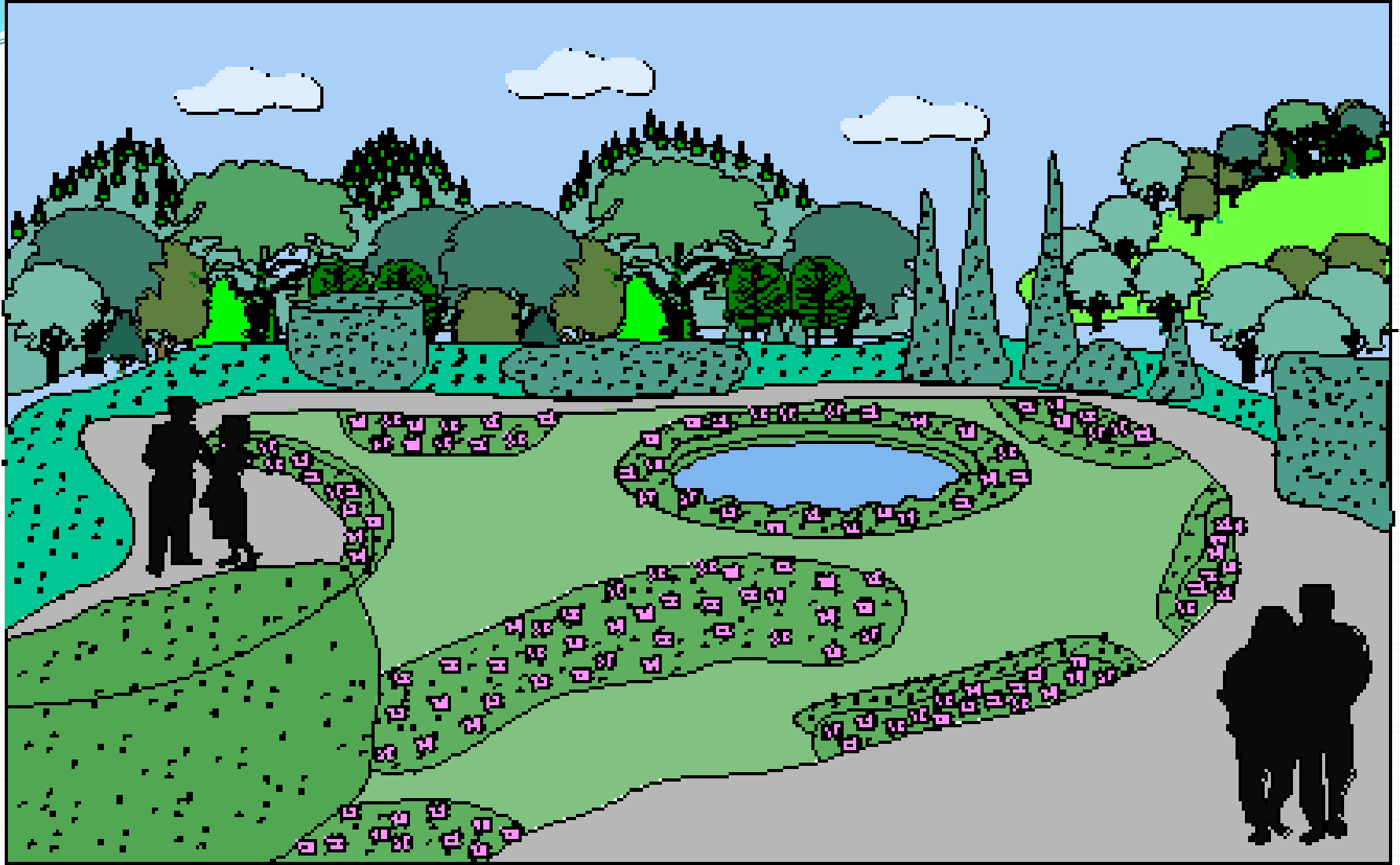

Özetle: Kent ormanları ülkelere göre değişmesine rağmen temelde kent karakterine olan estetik, rekreatif, sağlıklı yaşam, genel çevresel kalite ve biyoçeşitlilik katkılarıyla kentler için sürdürülebilir birer açık ve yeşil alan parçalarıdır,

- * **Kentler içerisinde küçük parçalar halinde bulunan ve çoğunlukla bozulmalara neden olan parça yeşil alanlar, yeşil alan kalitesini azaltmaktadır,**
- * **Planlama sistemleri ile tüm kent ormanları farklı kültür ve sosyal ihtiyaçlara cevap verebilecek özgünlükleri içermelidir,**
- * **Kent ormanları barındırdıkları fonksiyonlar itibarı ile çeşitliliği sağlamalı ve birden çok amaca hizmet edebilmelidir,**
- * **Koruma ve sürdürülebilirlik stratejileri belirlenmeli ancak bu stratejiler mutlaka uygulamaya konulmalıdır,**

Kent içi yeşil alanların görsellięi

- ❖ Kent ormanları tanımını ülkelere göre farklılıklar göstermesine rağmen temelde kentin yapısına olan estetik, rekreatif, sağlıklı yaşam, çevresel kalite ve biyo-çeşitlilik gibi katkılarıyla, kentler için sürdürülebilir açık ve yeşil alan parçalarıdır,
- ❖ Planlama sistemleri ile tüm kent ormanları farklı kültür ve sosyal ihtiyaçlara cevap verebilecek özgünlükleri içermelidir,
- ❖ Kent ormanları barındırdıkları fonksiyonlar itibarı ile çeşitliliği sağlamalı ve birden çok amaca hizmet edebilmelidir,
- ❖ Koruma ve sürdürülebilirlik stratejileri belirlenmeli ancak bu stratejiler mutlaka uygulamaya konulmalıdır,
- ❖ Ulusal bir kent ormanı politikası geliştirilip gerekli adımlar atılmalıdır,
- ❖ Avrupa birliği ülkeleri açısından bir temel oluşturacak yeni ve ortak görüşlere yer verilmeli özellikle finansal destekler sağlanmalıdır (Acar, vd. 2009).

Girdiler

- Katılımcılık ve süreklilik
- Kent politikaları
- Çok disiplinli yaklaşım
- Eğitim (Bilgilendirme ve Bilinçlendirme)
- Parasal kaynak
- Nitelikli personel

Çıktılar

- * **Estetik (Görsel)**
- * **Ekolojik**
- * **Sosyal ve Kültürel**
- * **Psikolojik**
- * **Rekreatif**
- * **Ekonomik**

KENT ORMANCILIĞI YAKLAŞIMI

21. yüzyılda giderek büyüyen ve gelişen teknolojiye rağmen kontrolsuz ve plansız kentleşmeler neticesinde şehir içi ve yakın çevresindeki yeşil alanlara (tek ağaç, koru ve orman) olan ilgi artmaktadır. Bu gelişme yeşil alanların belirli amaçlara göre planlanması ve yönetilmesi yaklaşımını doğurmuştur. Kent ormancılığı kentlerin gelişmesine paralel olarak günden güne önem kazanmış ve bu önem giderek artmaktadır.

Kent ormancılığı, tarihi, mimarisi, dokusu, organizasyonu, kültürü ile sürdürülebilir şehir yaşamını güvenceye almak ve kent toplumunun fizyolojik, psikolojik, ekonomik, toplumsal ve moral düzeyine katkıda bulunmak üzere orman ekosistemlerinden, ağaçlıklardan, ağaç, ağaççık ve çalı gruplarından, tekil ağaç, ağaççık ve çalılardan yararlanmak ve bu kaynakları korumak, geliştirmek, yönetmektir (Coşkun ve Velioglu, 2004).

KENT ORMANCILIĞININ TARİHÇESİ

- Tarihsel süreçte hüküm süren birçok medeniyetler **Anadolu toprakları üzerinde sayısız yerleşim merkezleri kurmuşlardır**. Bu merkezlerin son 2000-2500 yıl öncesine ait olanları halen Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde kalıntılar halinde görülebilmektedir. **Eski çağlarda ağaçlar insan ve toplum hayatında; sembol olma, kutsallık, meyve, gölgeleme, barınma gibi yönleri ile ön plana çıkmıştır.**
- İnsan ve toplum hayatındaki gelişmelere paralel olarak ağaçların önemi ve değeri daha da artmış, görsel ve işlevsel etkileri ağırlık kazanmıştır.
- Ağaçların kentsel peyzajdaki görsel ve işlevsel etkilerinin anlaşılması da esasen antik çağlar kadar eskilere dayanır. Mısır'da milattan önce binlerce kilometre uzaklıklardan taşınan ağaçların kentlere dikildiği ve yine milattan önce Theophrastus (370-285 M.Ö.) ve Pliny (23-79) in ağaçların dikimi ve bakımı ile ilgili kapsamlı bilgiler verdiği tarihi yazıtlarda belirtilmektedir.

- Danimarka'daki ilk halka açık park **Kopenhag**'da 1870 yılında tesis edilmiş, **1866'da Amsterdam'da** çok sayıda kent parkları kurulmuştur.
- **İngiltere**'de halk parkları 18. yy tesis edilmiş, daha sonraki yıllarda peyzaj özellikleri geliştirilmeye devam etmiştir. Zira 19. yy ortalarında İngiliz halkının %50'si kentlerde yaşarken 1911'de bu oran %80'e çıkmıştır.
- KYA **botanik ve hayvanat bahçeleri ile mezarlıklar** çok eski çağlara kadar gitmektedir.
- Kopenhag'da 1600,
- Paris'te 1635,
- Edinburgh botanik bahçesi 1670,
- Londra'daki Royal botanik bahçesi ise 1759 yılında tesis edilmiştir.
- Dublin'deki hayvanat bahçesi 1821,
- Londra'daki ise 1826 yılında tesis edilerek kentsel yeşil alanlara katılmıştır.

- Tarihsel süreçte, yol ağaçlandırmalarının gelişimine bakacak olursak; yol ağaçlarının ilk kullanımını 15. yy Rönesans Bahçelerinde gerçekleştirmiştir.
- 17. yy yol ağaçları Fransa, İngiltere ve İtalya'da asaletin bir simgesi olarak değerlendirilmiştir.
- Bu dönemlerde ağaçlandırma tekniği ve büyük ağaçların nakli konusunda önemli aşamalar kaydedilmemiştir. Ancak ağaçların yollar üzerindeki gerçek rolü anlaşılamamıştır.
- Yol ağaçlarının ortaya çıkışı 19. Y.Y ikinci yarısında Rönesans Avrupa'sında olmuştur.
- Türkiye'de ise kentlerdeki ağaç kültürü konusundaki en eski kayıtlar 500 yıl öncesine ait dönemleri kapsar. Bu kayıtlarda gerek önceden yapılmış, gerekse yapılmakta olan kent ağaçlandırmaları konusunda bilgiler bulunmaktadır.

Şanzelize (Chanp-Elysees)
Sarayı'nın 1960'lar (üst) ve
bugünkü görünümü (alt)

Ülkemizde bilinçli ve sistemli çalışmalar, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşu ile başlamıştır.

Bugün, gelişmiş modern yerleşim alanlarına baktığımızda yol düzenlemeleri içinde, kent içi yol ağaçlandırmalarının önemi çok yoğun olarak ortaya çıkmaktadır. Bu uygulama bir kentin prestiji açısından da çok önemlidir.

Başta İstanbul olmak üzere birçok kentte kentsel yeşil alanlar ve kent ağaçları, Cumhuriyet öncesi ve sonrası olmak üzere 2 ana başlıkta açıklanacaktır.

Cumhuriyet Öncesi (Osmanlı) Kent Ağaçları

- Dikimi en çok yapılan egzotik ağaç türü **Ehrami Servi**, *Pinus pinea* dır. Ayrıca; **Atkestanesi**, **Salkım söğüt**, **Doğu mazısı** olmuştur.
- 1458'de Fatih Sultan Mehmet'in Beykoz'da Tokad bahçesi ile Boğaziçi'nin ilk bahçesi kurulmuştur.

1562 tarihinde Kanuni Sultan Süleyman'ın diktirdiği Serviler bugün anıtsal niteliktedir.

Osmanlı döneminde ilk kent ormanı ise 1450-1500 yılları arasında İstanbul'da Haliç sırtlarında kurulmuştur. Fatih Sultan Mehmed Kasımpaşa-Hasköy arasındaki tersane bahçesine 12 000 adet satrançvari servi ağacı diktirmiştir.

**1722'de Sultan III. Ahmed,
1745'de Sultan I. Mahmud'un buyrukları ile Boğaziçi ve Kağıthane'ye
Ihlamur, Karaağaç, Meşe, Kocayemiş, Dişbudak, Gürgen, Çınar, Defne,
Erguvan ve Ahlat fidanlarının dikimleri emredilmiştir.
Fidanlar mevcut su kenarı ve ormanlardan elde edilen yabancı
nitelikteki fidanlardı.**

- Esas gelişmeler, XVII. Y.Y sonlarında ve XVIII. Y.Y. başlarında (**Lale devri**)

İstanbul'un çeşitli yerlerinde estetik ve rekreasyonel amaçlarla kurulan koruluklar ile köşk, saray ve kasırların bahçelerinde yapılan plantasyonların kurulması ile gerçekleşmiştir.

- Benzer çalışmalar diğer büyük Anadolu kentlerinde (Ankara, İzmir vb.) de kısmen uygulanmıştır.

• Gerek bu süreçte, gerekse bir önceki dönemde özellikle dinsel mekânlarda (cami, kilise, medrese, türbe, havra, sinagog avluları) çoğunlukla **Çınar, Servi, Çitlembik, Sakız** gibi türlerle yapılan ağaçlandırmaların **500 yaşına ulaşmış örneklerine bugün** birçok tarihi Türk kentinde (özellikle; İstanbul, Bursa, Edirne, İzmir) rastlanmaktadır.

• Bu ağaçlar halen kentlerin yeşil dokusuna katkıda bulunmanın ötesinde **500 yıl** öncesi dönemle günümüz arasında bağ kuran anıt nitelikli eşsiz doğal ve kültürel varlıklar olarak olağanüstü değerler taşımaktadırlar.

İSTANBUL

Mihrabad korusu yeşil alanından bir görünüm (İstanbul)

- İstanbul'da yol ağaçlandırmalarına örnek en önemli çalışmalar 1856 yıllarında Dolmabahçe-Beşiktaş yolu, 2. yol 1870 yıllarında Beykoz - Abrahampaşa Korusu, 3. yol ise 1873 yılında uygulanan Büyükdere ve Belgrad Ormanı arasında uygulanmıştır Londra Çınarı (*Platanus x acerifolia*)
- Tüm fidan materyalinin İtalya'dan getirilmiştir.

1.2. Cumhuriyet Dönemindeki Kent Ağaçları

Cumhuriyet döneminin ilk önemli çalışması **1930'** lu yıllarda İç Anadolu'da step rejyonda yer alan başkent Ankara'da gerçekleştirilmiştir.

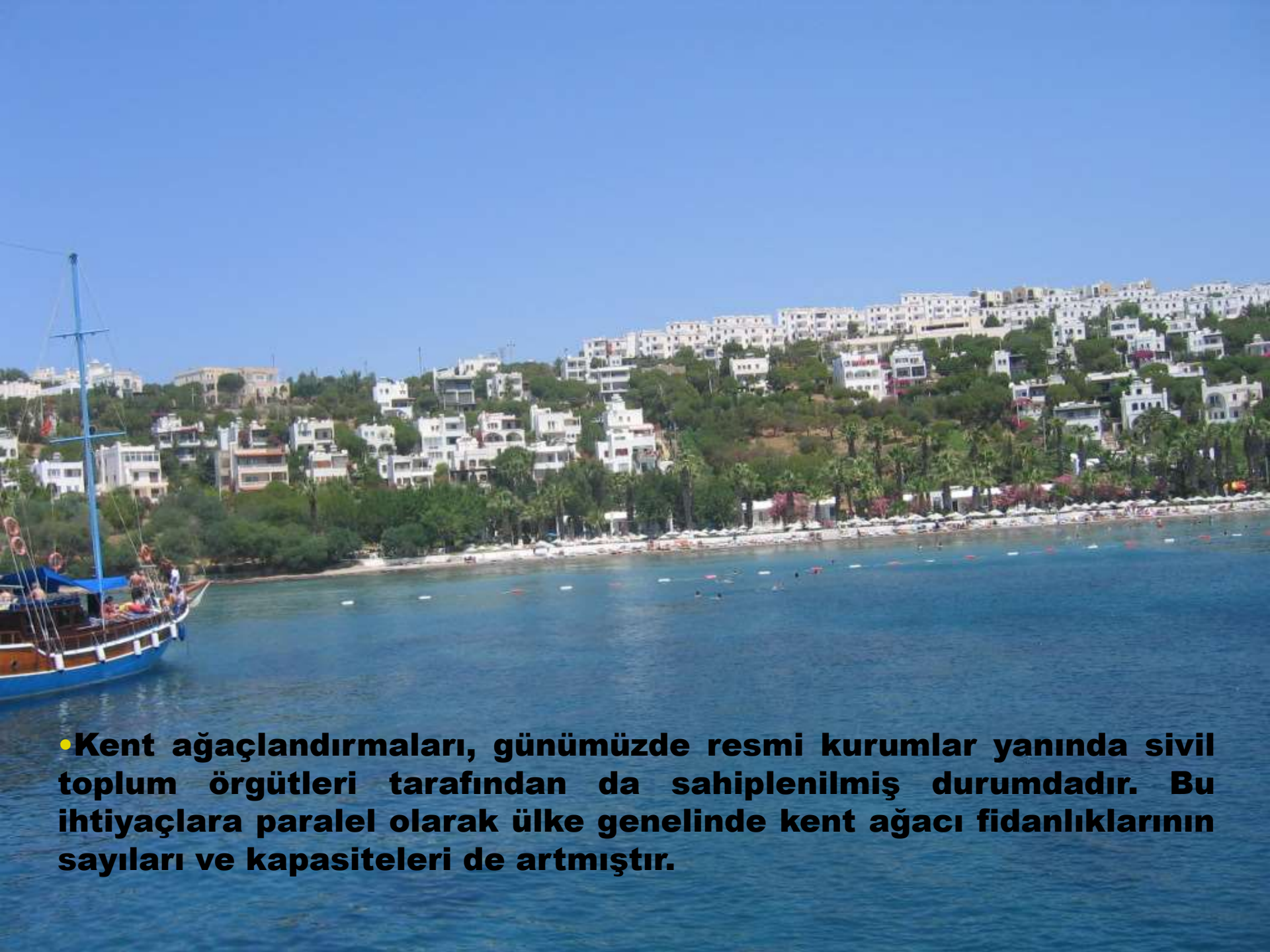
- Atatürk'ün direktifleri ile kentin kuzey-batısında **Gazi koruluğu** kurulmuştur.
- Aynı dönemde İstanbul-Florya'da Atatürk Ormanı, **Yalova-Termal'de Termal koruluğu** kurulmuştur.
- Cumhuriyet dönemindeki kapsamlı çalışmalar II. Dünya Savaşı sonrasında gerçekleştirilmiştir.

1949 yılında İ.Ü. Orman Fak. ve Orman Bakanlığı işbirliği ile, bitki türü çeşitliliğinin kent halkına tanıtılması ve kentlerde kullanımını mümkün olabilecek olanların denenmesi amaçlarına yönelik olarak İstanbul'da Türkiye'nin ilk Arboretumu (Atatürk Arboretumu) kurulmuştur

- Kent içindeki ağaçlandırmalar ise esasen Belediyeler tarafından gerçekleştirilmektedir.
- Bu çalışmalarla kentlerde, kişi başına düşen yeşil alan miktarlarında önemli düzeylere ulaşılmıştır.
- Ülke genelinde çok yüksek miktarlara ulaşan fidan ihtiyacını karşılayabilmek için başta İtalya olmak üzere çeşitli Avrupa ülkesi fidanlıklarından ithal fidan getirilme yoluna gidilmiştir.

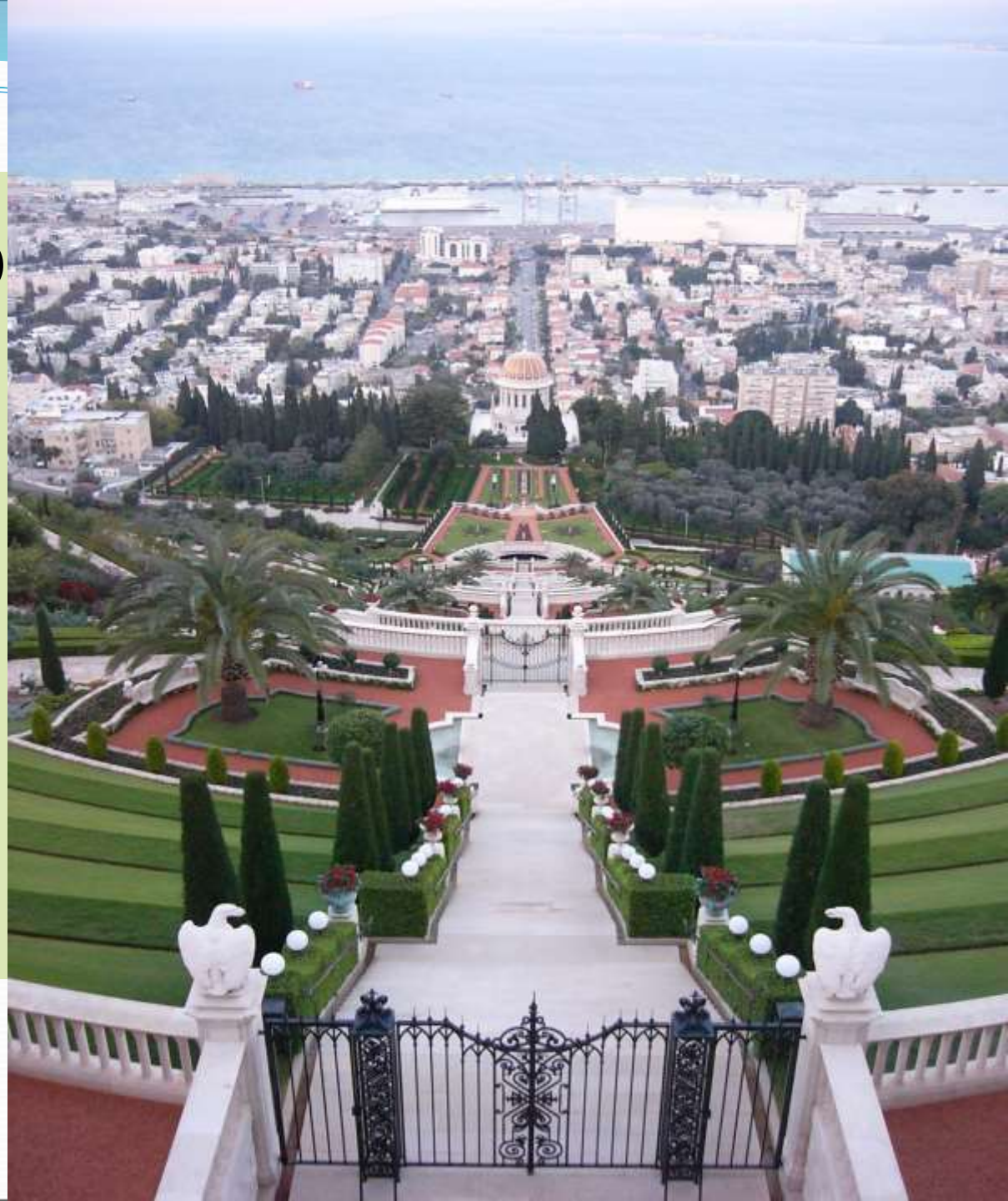

- **Kent ağaçlandırmaları, günümüzde resmi kurumlar yanında sivil toplum örgütleri tarafından da sahiplenilmiş durumdadır. Bu ihtiyaçlara paralel olarak ülke genelinde kent ağacı fidanlıklarının sayıları ve kapasiteleri de artmıştır.**

• **Özellikle son dönemlerde süs bitkilerine verilen önemden dolayı yerli fidan üretimi çalışmaları hız kazanmıştır. Başta Sakarya, Yalova, İzmir ve Antalya olmak üzere ülkenin birçok yerinde özel sektör fidan üretimi gerçekleştirilmeye başlanmıştır.**

• Şehirlerdeki bütün park, bahçeler, yol (alle) ağaçları, kamu binaları çevresindeki ağaçlar, özel ve devlete ait mülklerdeki ağaç veya ağaç toplulukları, doğal ormanlardan kalan korular ve yapay olarak kurulan park, bahçe ve ormanlar hep “**kent ormanı**” ve “**kent ağacı**” kavramı içinde yer alır

İstanbul Boğazı ve yeşil alanların genel görünümü

Resmi kurumlar tarafından yeşil alanların tesisi (Trabzon)

Orman Genel Müdürlüğü Kent Ormanları

- T.C. Orman ve Su Bakanlığı OGM tarafından 2003 yılında başlatılan ve “**Her İilde Bir Kent Ormanı**” sloganı ile tesis edilmeye başlanan kent ormanları sayısı bugün itibarıyla 69 il 20 ilçede toplam 90’ı geçmiş bulunmaktadır. Bu sayı, her geçen gün artmakta, hemen hemen her ilde bir kent ormanı yanında bazı illerde 2 hatta 3 kent ormanı tesis edilmeye devam etmektedir.
- 2010 yılı itibarıyla tesis edilmiş kent ormanlarını ziyaret eden kişi sayısı 4 milyon kadardır.

Proje ile kent içerisinde, yakınında yada çevresindeki doğal veya yapay ağaçlıklı alanlar kent ormanı şeklinde düzenlenerek insanların doğa ile baş başa kalacakları ortamların oluşturulması amaçlanmıştır. 2008 yılı sonu itibarıyla tesis edilmiş yada açılması planlanmış kent ormanı sayısı 90’a çıkmış olup bunların il ve kent merkezine uzaklıkları, alanları ve flora-fauna özellikleri verilmiştir. İzleyen yıllarda her ilde ve birçok ilçede kent ormanı açılışı planlanmaktadır.

- OGM tarafından tesis edilmekte olan kent ormanlarının kuruluş esasları, genel olarak aşağıdaki gibidir.
-
- **1. Alan seçimi:** Alan seçiminde en önemli kriter ulaşım kolaylığının olmasıdır. Bu nedenle kent içi veya bitişiğindeki alanların seçilmesinde, büyüklükleri kentin kullanım potansiyeli ile doğal ve yapay ormanların olup olmamasına göre değişebilir. Seçilecek alanlar tel örgüyle çevrilmemelidir.
-
- **2. Giriş kapısı ve kulübesi:** Kapılar ana yollara yakın ve girişe uygun yerlerde ahşap ağırlıklı olmalıdır. Kapı yanında doğaya uygun giriş kulübesi yapılabilecektir. Ayrıca girişte kuruluş amacı, alanı, krokisi, bitki ve hayvan türleri, vb. bilgileri içeren tanıtım levhaları olmalıdır.
-
- **3. Uyarı ve yönlendirme levhaları:** Özellikle yürüyüş yolları ve patikaları boyunca insanları bilgilendirmek, yönlendirmek amaçlı belirli aralıklarla ahşap ağırlıklı levhalar olmalıdır

BİTKİLERLE YÖNLENDİRME TASARIMI

Burası,
Eskişehir Halkına Orman Sevgisinin,
Çevre Bilincinin, Beden ve Ruh Sağlığının
Gelişmesi İçin Çevre ve Orman Bakanlığı,
Orman Genel Müdürlüğü,
Eskişehir Orman Bölge Müdürlüğü'nce
Tesis Edilmiştir.

KENT ORMANI
Günün Aydınlanmasından,
Havanın Kararmasına Kadar
Halkın Kullanımına Açıktır
• Orman İhbar Hattı
ALO 177
ÜCRETSİZ

ESKİŞEHİR

KENT ORMANI

4. **Yürüyüş yolları ve patikaları:** Yürüyüş yolları kent ormanları için önemli olup genişlikleri 2 metreyi geçmemelidir. Ayrıca bu yollara ilave yürüyüş patikaları düşünülmeli ve bunların da genişlikleri 1 metreyi geçmemelidir. Yollar tamamen doğaya uygun olmalı, asfalt yada beton olmamalıdır.

5. **Gözlem kulesi:** Yöreye hakim noktalardan kent ve çevresini en iyi görebilmek amacıyla tesis edilirler. Ahşap olmaları tercih edilir. Bunlar aynı zamanda yangın gözetleme vb. amaçlı da değerlendirilir.

6. Oturma ve dinlenme bankları: Kent ormanına gelen insanların oturması ve dinlenmesine yönelik yapılan tesislerdir. Bunların bir kısmı yağmur barınağı şeklinde kapalı bir kısım ise açık olabilir.

7. Çeşme ve tuvaletler: Doğaya uygun olacak şekilde ve uygun yerlerde insan ihtiyaçlarını karşılamak amaçlı tesis edilirler. Bu alanlar bitkisel materyallerle görsel kirliliğe sebep olmayacak şekilde planlanmalı ve tesis edilmelidir

8. Çocuk Oyun Alanları: Çocukların oyun oynamasına yönelik ayrılan alanlardır. Bu alanlar basit, güvenilir, kontrol edilebilir ve ahşap ağırlıklı malzemelerden yapılmalıdır. Sakatlıklara meydan vermeyecek şekilde tesis edilmelidirler

9. Bitki ve hayvan türleri tanıtım alanları: Kent ormanı içerisinde yer alan bitki ve hayvan türleri hakkında bilgilerin verilmesi, bu türlerin yerinde görülebilmesi ve tanınması için görsel tanıtım levhaları yapılmalı ve bunların yürüyüş yolları ve patikalarla ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

10. Spor alanları: Beden ve ruh sağlığını geliştirmek amacıyla yapılacak tesisler olup yürüyüş yolları ve patikalar boyunca ayrı ayrı olabilecekleri gibi belirli alanlarda topluca da tesis edilebilmeleri mümkündür

11. Otopark: Kent ormanları içerisinde acil durumlar ve kontrol amaçlı araç dışında motorlu araçların girmesi sakıncalıdır. Araçlar için giriş yakınında uygun alanlarda park yerleri tesis edilmeli, bitkilerle doğaya uygun hale getirilmeli, zemininin çamur olmaması için stabilize malzeme ile kaplanması gereklidir. Bu alanlarda beton ve asfalt elemanlar kullanılmamalıdır.

